

Glosa de Francesc Roig a Olga Xirinacs amb motiu del Premi Jaume Fuster dels Escriptors en Llengua Catalana

Barcelona, 2 de maig de 2022

La considerable trajectòria vital i creativa de l'escriptora Olga Xirinacs (Tarragona 1936), ha volgut fer coincidir durant aquest últim any la celebració del seu 85è aniversari de naixement, la publicació del seu 85è llibre, amb l'edició del poemari *Una bomba al jardí* i avui la concessió del Premi Jaume Fuster de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (AELC). “ Soc la primera persona de la meua família que ha complert 85 anys, però també soc la primera que viu sola” va comentar l'autora el dia de la presentació del llibre. Però avui amb aquest lliurament del premi hem de convenir que aquesta soledat vital es veu sobradament compensada amb l'escalf d'amics, familiars i mitjans de comunicació que hem volgut ser presents aquí, en aquest espai de l'Ateneu Barcelonès, per retre-li el suport literari i l'estimació personal que es mereix.

Com tots sabeu l'Olga Xirinacs viu instal·lada a Tarragona, en línia visual d'horitzó, en un edifici a tocar del balcó del Mediterrani, al capdamunt de la Rambla Nova, i a ella que l'apassiona el mar, és com si estigués instal·lada a bord d'un autèntic portaavions de múltiples curiositats, angoixes, alegries i plaers, que cada dia s'envolen sobre l'acollidor blau canviant de la mar que besa la platja del Miracle. Exactament en el mateix indret on dècades enrere s'alçava l'antiga casa modernista familiar que la va veure néixer -ara lamentablement desapareguda- i popularment batejada com “la casa de la dinamita”. Des d'aquesta talaia privilegiada, l'Olga rep múltiples visites, aconsella i orienta joves estudiants, conversa amb amics i, sobretot, escriu. És la sintonia de la normalitat amable, elegant, atenta i acollidora que d'ella n'han obtingut els qui l'han tractada de prop o habitualment s'hi relacionen.

Haver nascut el 1936, és també un clar indicador d'una infantesa i una adolescència marcades, inevitablement, per la crueltat de la guerra i la grisor imaginable de la postguerra, però sempre a recer i refugi de la contínua lectura i la delectança per la música, com a blindatge del món exterior.

L'Olga té la carrera de professora de piano i començà a escriure amb certa timidesa a partir de la dècada dels anys seixanta, mentre compaginava aquest impuls creatiu amb la participació i el compromís civil amb els primers òrgans de direcció del moviment Escolta, com a inequívoca sintonia de lluita pels drets individuals i col·lectius de molts joves esperançats i compromesos en la idea d'un país que calia alçar de nou. Assumí posteriorment la presidència d'Òmnium Cultural del Tarragonès, tot rellevant l'advocat, escriptor i polític, Josep Anton Baixeras. Una trajectòria vital forjada, sempre, en l'esforç de superació, el compromís social i la voluntat de servei.

Però el seu veritable perfil creatiu ve marcat essencialment per la sensibilitat poètica, com un tot que impregna les altres projeccions d'assagista, narradora de contes, articulista a la premsa, novel·lista, autora de dietaris -ara a través del seu quinzenal *blog*-, dissenyadora de cal·ligrafies visuals per a moments singulars i fins i tot adaptadora teatral -amb representació escènica- de l'obra *El misteri dels Sants Innocents*, de Charles Péguy. Però, per damunt de tot, poeta, com a element aglutinador dels argumentaris novel·lats o descrits als seus llibres.

Una projecció literària que agafà embranzida de creuer, a començaments de la dècada dels setanta, amb les seves primeres publicacions de poesia; la creació del grup poètic *L'Espiadimonis*, l'obtenció del premi El Ciervo (1979), fins a arribar al seu esclatant èxit participatiu, primer als Jocs Florals de l'exili (Lausana i Munic) i després, el 1978, amb la consecució del mestratge en Gai Saber, als Jocs Florals del retrobament a Barcelona -apadrinada per l'artista Joan Miró- com a segona dona a obtenir-lo, després de Mercè Rodoreda. Perquè tal com ha manifestat ella mateixa, la poesia és la radiografia d'un mateix.

Tot el seu corpus poètic ha quedat recollit magníficament al volum *Óssa Major. Poesia completa (1977-2009)*. Una publicació essencial per a entendre i comprendre millor la retrospectiva poètica de tants anys de creativitat ascendent, amb un reconegut agraïment a mestratges significatius com els de l'igualadí Joan Llacuna; el tarragoní Joan Antònio i Guàrdias, o singularitats creatives destacades com les de Marià Manent, Agustí Bartra, Rainer Maria Rilke o Kavafis. Tanmateix, de tota aquesta fructífera producció poètica, cal destacar especialment l'obtenció del premi Caravel·la (1980) pel recull *Preparo el te sota palmeres roges* (1981) o el desitjat premi Carles Riba amb el volum *Llavis que dansen* (1987).

Però a més a més de tot aquest gruix de substrat poètic, l'Olga s'ha projectat també com a prolífica escriptora de contes, dietaris, novel·les i també de literatura infantil i juvenil, amb reconeixement explícit i admiratiu cap a Virginia Wolf, Margueritte Yourcenar, Giorgio Bassani, Thomas Mann o els grans autors de la literatura russa. Quedà finalista, el 1981, del Premi Josep Pla amb el dietari *Música de cambra*, punt culminant de la seva transició de la poesia cap a la prosa. A partir d'aquí obtingué els premis, Josep Pla (1982) amb *Interior amb difunts*; el Sant Jordi (1984) amb *Al meu cap una llosa*, que aconseguiria, un any més tard, el premi de la Crítica Serra d'Or; el Ramon Llull (1986) amb *Zona marítima*; el Sant Joan (1990) amb *Enterraments lleugers*; el Ciutat de Palma (1993) amb *Sense malícia* o el premi Sèrie Negra de novel·la (2001) amb *No jugueu al cementiri*. La concessió de la Creu de Sant Jordi, l'any 1990, fou el merescut reconeixement a tot aquest dilatat esforç creatiu, com autora ubicada a la perifèria dels cercles barcelonins.

Però si ens aproximem a tota aquesta extensa producció literària veurem que bona part de les seves estructures argumentals se sustenten sobre la base "xirinàica" d'una indefugible estima per Tarragona, sense xovinismes, amb la catedral i la muralla com a nuclis més estimulants. Descriu la vida marinera, la bellesa dels núvols dibuixats per mestrals esfereïts, la nostàlgia del temps viscut i la mort. Sempre la mort, com un dels seus *leitmotiv* argumentals. També el petit poble de Mont-ral (Alt Camp), camuflat sota el topònim *Montredós*, s'afegeix al paisatge intel·lectualitzat de la seva obra. Però on realment trobem els suports incondicionals, de clara influència interartística, és en la música i l'art. Molts dels seus llibres reten admiració musical per J.S.Bach, Amadeus Mozart, Claude Debussy, Ludwig van Beethoven, o per artistes com Sandro Botticelli, Giovanni Battista Piranesi, Giambattista Tiepolo, Vincent Van Gogh, Johannes Vermeer, René Magritte o la seva admirada Rosalba Carriera, en el seu triple vessant com a feminista "avant la lettre", pintora miniaturista i dona reivindicativa.

És en aquesta línia on Olga Xirinacs s'ha sentit interpel·lada en la seva particular reivindicació permanent. Acèrrima defensora de la natura i el medi ambient, quan encara bona part del gruix social practicava la cultura urbanita de l'asfalt. Reivindicadora del paper transcendental de la dona, tant en l'àmbit civil com religiós. Combativa contra el pas del temps i les modes, amb l'única arma possible de la resiliència: imaginació creativa, sempre al límit de la curiositat.

Professora de català a centres escolars de primària, a l'Aula de Lletres de Barcelona i de literatura a l'IDEC de la Universitat Pompeu Fabra. Reivindicativa en la defensa de la llengua catalana per deixar enrere, primer, el llarg parèntesi en blanc i negre de la postguerra, i en aquests últims anys, altre cop, com a acte d'afirmació i resistència per combatre els nous embats del populisme massificador, la incultura creixent i la ignorància induïda.

Però també reivindicativa contra ella mateixa i els embats de la salut en la seva lluita contra el càncer. Revoltada, per la manca d'iniciatives editorials, institucionals o d'agents literaris en la traducció i projecció dels seus llibres més premiats a l'estranger. I precisament per tot aquest reguitzell de motivacions i estímuls personals -exercits amb metòdica contundència- resulta molt significatiu el títol del seu últim poemari publicat, *Una bomba al jardí*, on el lector hi trobarà la síntesi explícita de tota aquesta reivindicació permanent.

Sort en tenim que l'Olga Xirinacs ja figura a l'espai municipal dels *Tarragonins Il·lustres*, popularment més coneguda com "Sala dels penjats", al costat de dues dones més, poetesses tarragonines com ella: Josepa Massanés i Montserrat Abelló.

Una trajectòria literària d'èxit personal treballat a fons, potser amb el hàndicap no desitjat de la manca de projecció traductora de les seves obres a altres llengües estrangeres. Tanmateix, però, avui tenim el plaer d'acompanyar-la de nou en la consecució d'una fita més en la seva productiva trajectòria literària, amb la concessió d'aquest premi Jaume Fuster que li atorga l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (AELC). Enhorabona Olga i a continuar imperturbable en aquesta progressió creativa de la reivindicació permanent.

Francesc Roig i Queralt